

BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET

Tysk (valgfag) Læseplan

2019

Indhold

1	Om læseplanens funktion	3

2	Læseplanens opbygning	4

3	Fagets formål og identitet	5
3.1	Fagets formål	5
3.2	Fagets identitet	5
3.3	Fagets forståelse af sprog og kultur	6

4	Fagets kompetenceområder og kompetencemål	7
4.1	Mundtlig kommunikation	8
4.2	Skriftlig kommunikation	8
4.3	Kultur og samfund	9

5	Udviklingen i indholdet i undervisningen	10
5.1	Mundtlig kommunikation	10
5.2	Skriftlig kommunikation	12
5.3	Kultur og samfund	14

6	Tværgående emner og problemstillinger	16

7	Tværgående emner	17
7.1	It og medier	17
7.2	Innovation og entreprenørskab	17

1 Om læseplanens funktion

Læseplanen beskriver grundlaget for undervisningen i faget. Læseplanen fortolker forholdet mellem skolens formål, lovens centrale bestemmelser om undervisningens tilrettelæggelse og de fagspecifikke bestemmelser i Fælles Mål.

Fagformålet beskriver, hvordan faget bidrager til at opfylde folkeskolens formål, og angiver den overordnede retning for tilrettelæggelsen af undervisning i faget. Fagformålet og de underliggende kompetencemål samt færdigheds- og vidensområder er således den overordnede ramme for lærerens overvejelser om tilrettelæggelse af undervisningen, herunder overvejelser vedrørende valg af undervisningens indhold. Læseplanen udfolder de bindende kompetencemål samt færdigheds- og vidensområderne i Fælles Mål, hvor det faglige indhold konkretiseres.

Læseplanen uddyber kompetencemålene og beskriver det indhold og den progression, der skal knytte sig til kompetencemålene med henblik på at give en ramme for lærernes valg af indhold. Læseplanen beskriver de bindende færdigheds- og vidensområder, der ligger under fagets kompetencemål på de enkelte trinforløb. Færdigheds- og vidensområderne angiver i overskriftsform afgørende faglige elementer i arbejdet henimod at indfri kompetencemålene som udgangspunkt for bestræbelsen på at opfylde fagformålet, og skal danne udgangspunkt for tilrettelæggelsen af undervisningen.

2 Læseplanens opbygning

Læseplanen for tysk som valgfag er opbygget på følgende måde:

Kapitel 3 beskriver fagets formål og identitet, samt hvordan faget relaterer sig til folkeskolens formål.

Kapitel 4 beskriver fagets kompetenceområder og kompetencemål. Kapitlet beskriver kompetenceområdernes indbyrdes sammenhæng.

Kapitel 5 beskriver færdigheds- og vidensområderne for forløbet. Beskrivelserne tager udgangspunkt i det kompetencemål, der er for valgfaget.

Kapitel 6 beskriver fagets rolle i tværgående emner og problemstillinger, dog ikke sproglig udvikling, da det er en central del af faget, og derfor beskrives i de øvrige kapitler af læseplanen.

Kapitel 7 beskriver, hvordan faget kan bidrage til arbejdet med folkeskolens tværgående temaer, dog undtaget sproglig udvikling.

3 Fagets formål og identitet

Fagets formål

Eleverne skal i faget tysk udvikle kompetencer til at kommunikere på tysk både mundtligt og skriftligt, så de kan anvende tysk nationalt og globalt i deres aktuelle og fremtidige liv. Eleverne skal samtidig udvikle deres sproglige bevidsthed om tysk sprog og om fremmedsprogsindlæring samt styrke deres kulturelle og interkulturelle forståelse gennem kulturmøder.

Stk. 2. Gennem oplevelse, fordybelse og aktiv medvirken skal elevernes lyst til at bruge sproget personligt og i samspil med andre fremmes. Eleverne skal herved få tillid til egne evner og lyst til at beskæftige sig med tysk sprog og kulturer til fremme af deres videre udvikling.

Stk. 3. Faget tysk skal give eleverne grundlæggende viden om kultur- og samfundsforhold i tysktalende lande og derved styrke deres internationale og interkulturelle forståelse.

3.1 Fagets formål

Det overordnede formål med faget tysk er, at eleverne skal lære at kommunikere på tysk samt udvikle deres interkulturelle forståelse. Undervisningen arbejder med at bygge bro mellem mennesker og fællesskaber med respekt for mangfoldighed og forskellighed. Sprogfaget tysk åbner op for nye og større horisonter i en globaliseret, multikulturel verden og har på denne måde en almindelig funktion.

Undervisningen skal give eleverne lyst til og mod på at bruge sproget i forskellige situationer, og den skal tilrettelægges, så eleverne gennem aktiv deltagelse opnår tillid til egne sproglige evner.

Fagets formål bidrager til folkeskolens overordnede formål ved at arbejde med og give eleverne forståelse for egne og andres kulturer. Igennem dette arbejde fremmes elevernes alsidige udvikling, ligesom deres omverdensforståelsen nuanceres, og på denne måde er faget med til at kvalificere elevernes deltagelse og medansvar i et demokratisk samfund. Faget bidrager desuden med at forberede eleverne til videre uddannelse.

3.2 Fagets identitet

Tysk er et humanistisk fag, der har fokus på sprog og kulturer gennem arbejdet med et alsidigt mundtligt og skriftligt indhold. Selve sproget er omdrejningspunktet i faget. Sprog anvendes til kommunikation; produktivt både mundtligt og skriftligt til at kommunikere med nogen om noget og receptivt, når eleverne læser eller lytter på tysk. Det særlige for sprogfagene er, at der igennem mødet med et nyt sprog åbnes op for, at eleverne gør sig

nye erfaringer, tilegner sig ny viden og opnår nye perspektiver og dermed kvalificerer deres forståelse af sprog og verden. Faget har fokus på ét bestemt fremmedsprog, men det er ofte relevant at inddrage andre sprog og kulturer for derigennem at få en dybere forståelse.

Fagets læringsforståelse er, at man lærer ved at konstruere ny viden og udvikle nye færdigheder i de rammer, undervisningen giver, hvilket betyder, at eleverne skal være aktive og møde variation i undervisningen. Valg af metoder og arbejdsformer rettes ind efter elevgruppen, undervisningens indhold og mål. Alle elever ved og kan noget om sprog, kultur og tekster i forvejen, når de starter på et nyt sprogfag. Denne viden fra modersmål, andetsprog, andre fremmedsprog og personlige erfaringer bør bringes i spil ved, at eleverne gætter sig til, leger med og udforsker sproget. På denne måde udvikler eleverne efterhånden mere komplekse færdigheder og en dybere indsigt i sproget.

Danmark har mange berøringsflader med det tysksprogede område både sprogligt, historisk og kulturelt, hvilket det giver mening at betone i undervisningen. Tysk og dansk har fx en stor fællesmængde, når det gælder ordforrådet, hvilket er vigtigt at pointere for dermed at give eleverne tiltro til egne evner og lyst til at bruge sproget. At sprogene er så nært beslægtede, gør det muligt at gætte sig til betydningen af mange ord og udtryk, hvilket hurtigt åbner op for aktiv brug af sproget gennem leg, opgaver og kreativ udforskning.

3.3 Fagets forståelse af sprog og kultur

Faget bygger på et kommunikativt funktionelt sprogsyn. Kommunikativt, da sprog er et redskab for både mundtlig og skriftlig kommunikation. Funktionelt, fordi sprog altid har en funktion i mellemmenneskelige relationer. Faget arbejder derfor med sprog i forskellige situationer, med forskellige emner og forskellige personer, hvor eleverne lærer at vælge de sproglige former, der kan anvendes i adskillige kommunikationskontekster. Igennem denne aktive brug af det tyske sprog udvikler eleverne langsomt deres færdigheder i at udtrykke sig forståeligt og hensigtsmæssigt på tysk.

Faget bygger på et dynamisk kultursyn, hvilket betyder, at kulturer betragtes som noget, der udvikles og ændres hele tiden gennem menneskers forhandling og fortolkning. Kulturer opstår i mødet mellem mennesker, og i sådanne møder bliver kulturer fortolkede og genfortolkede både af grupper og enkeltpersoner. Kulturer er dermed ikke noget, man har, men noget man gør. En person er medlem af mange forskellige kulturelle fællesskaber fx i familien, i skolen, blandt venner, i sportsklubben osv., og kulturelle fællesskaber går ofte på tværs af nationale grænser. På denne baggrund giver det mening at arbejde med mangfoldigheden af tyske kulturer; en fælles tysk kultur som sådan findes ikke. Interkulturel forståelse betyder i denne sammenhæng, at eleverne er i stand til at møde og kommunikere med andre mennesker med åbenhed, nysgerrighed og gensidig respekt.

Det kommunikative sprogsyn og det dynamiske kultursyn spiller tilsammen en væsentlig rolle, når det gælder udviklingen af interkulturel forståelse. Igennem arbejdet med kommunikation i forskellige kulturelle kontekster udvikler eleverne deres sprog til at være stadigt mere forståeligt og sammenhængende samtidig med, at de udvikler deres interkulturelle forståelse.

4 Fagets kompetenceområder og kompetencemål

Fremmedsprogsundervisningen skal udvikle elevernes kommunikationsfærdighed på målsproget samt udvikle deres interkulturelle forståelse, så de kan kommunikere hensigtsmæssigt med mennesker fra andre kulturelle grupper.

Sprog er mundtlig og skriftlig kommunikation, og kommunikation foregår altid i en kulturel og samfundsmæssig kontekst. På denne baggrund har faget tre sammenhængende kompetenceområder, der overlapper, interagerer og påvirker hinanden i et tæt samspil.

Figur 1: De tre kompetenceområder for tysk

De tre kompetenceområder udgør en faglig sammenhæng og er indbyrdes afhængige i forhold til at fremme elevens alsidige udvikling, herunder fagligt, personligt, kulturelt og socialt. Undervisningen kan med fordel integrere de tre områder, men der kan også arbejdes mere intensivt med fokus på et af områderne.

4.1 Mundtlig kommunikation

Kompetencemålet for mundtlig kommunikation:

Eleven kan kommunikere på tysk mundtligt i et forståeligt og sammenhængende sprog.

Målet for dette kompetenceområde er, at eleverne skal lære at kommunikere mundtligt ved både at lytte og indgå i kommunikation samt at præsentere på tysk. Løbende og i en aktuell kontekst rettes opmærksomheden mod sproglige strukturer i det tyske sprog.

Mundtlig kommunikation er dels kendetegnet ved at være spontant, fx i samtaler, men det kan også være planlagt og forberedt, fx i præsentationer, og der er dermed en stor forskel på at kommunikere mundtligt i disse to situationer. I begge tilfælde kan anvendelsen af chunks, altså flerordsfraser, spille -en betydningsfuld rolle, idet de kan fungere som et sprogligt stillads og muliggøre kommunikation på et langt højere plan, end hvis undervisningen arbejder ud fra enkeltord. Lyttefærdigheden kvalificeres også, hvis eleverne har deres opmærksomhed rettet mod chunks og ikke mod enkeltord.

Den spontane samtale er kendetegnet ved at foregå hurtigt, at indeholde ufuldstændige sætninger og mange gentagelser, at indeholde afbrydelser, anvendelse af gestik og mimik m.m. Dialoger er ligeledes kendetegnet ved, at samtalepartneren kan stille spørgsmål eller signalere, at vedkommende ikke forstår indholdet, hvilket foranlediger den talende til fx at gentage, omskrive eller anvende andre ord.

Gennem lege, sange, bevægelsesaktiviteter m.m. arbejder eleverne med sprog og tekster og udbygger deres tysksproglige erfaringer, der åbner op for, at de tør kommunikere mundtligt på tysk. Jo flere erfaringer eleverne gør sig med kommunikation på tysk, jo bedre vil de blive til at kommunikere og koblet med øget sproglig indsigt, vil eleverne gradvist udvikle et mere flydende og forståeligt sprog.

Eleverne kan i denne sammenhæng få mulighed for at lære tysk på baggrund af deres første sprog og andre sprog, de kender, dvs. de skal kunne trække på deres samlede sproglige ressource.

4.2 Skriftlig kommunikation

Kompetencemålet for skriftlig kommunikation:

Eleven kan kommunikere på tysk skriftligt i et forståeligt og sammenhængende sprog.

Målet for dette kompetenceområde er, at eleverne skal lære at kommunikere skriftligt på tysk i et forståeligt og sammenhængende sprog. Der er fokus på, at eleven skal kunne læse og skrive tysk i forskellige sammenhænge, at de kan kommunikere skriftligt med mennesker i forskellige situationer om skiftende emner.

Arbejdet med skriftsproget kan understøtte arbejdet med det mundtlige sprog og omvendt. Eleverne skal udvikle deres færdighed i at læse og skrive forskellige typer tekster, så de derigennem udvikler deres skriftsproglige formåen på tysk.

Kompetenceområdet skriftlig kommunikation og kompetencemålet knyttet hertil rummer en progression, hvor eleverne i begyndelsen arbejder med at kunne læse og skrive med et enkelt kommunikativt formål for øje, fx en sms eller en ønskeliste. I dette arbejde kan eleverne fx arbejde med at anvende et enkelt ordforråd med transparente ord, chunks og gættestrategier, og det at overskue og konstruere en simpel sætnings- og tekststruktur. Indholdet er nære emner, hvor eleverne kan trække på kendt viden. Senere i forløbet kan eleverne både læse og skrive lidt længere tekster i forskellige teksttyper, og de forstår sammenhængen mellem teksttyper, formål og sproglige former.

Sproget udvikler sig gradvist til at være mere sammenhængende og forståeligt på tekst-, sætnings- og ordniveau, dvs. indholdet og genrebrugen bliver langsomt mere kompleks og varieret. Med sammenhængende sprog menes, at der fx anvendes sætningsforbindere. Det er vigtigt, at skriftlighed opleves og forstås som kommunikation, og at eleverne opbygger og bevarer glæden ved og modet til at både at læse og skrive på tysk. Aktiv og kommunikativ brug af sproget udvikler sproget, så gennem arbejdet med skriftlig kommunikation får eleverne indsigt i sprog, sprogbrug og sproglæring.

4.3 Kultur og samfund

Kompetencemålet for kultur og samfund:

Eleven kan sammenligne eksempler på tysksproget kultur og egen kultur og forstå og formidle forståelse for kultur.

Målet for dette kompetenceområde er, at eleverne kan sammenligne eksempler på tysksproget kultur og egen kultur og forstå og formidle forståelse for kultur. Der er fokus på, at eleverne bliver i stand til at bruge sproget i forskellige sammenhænge med forskellige formål og skiftende indhold alt efter kommunikationssituation.

Kultur og samfund danner den overordnede ramme, som al sprog anvendes i. På denne baggrund skal eleverne udvikle deres kompetence i både at forstå og handle hensigtsmæssigt og selvstændigt som deltagere i forskellige kulturelle fællesskaber og i kulturmøder både mundtligt og skriftligt.

Faget bygger på et dynamisk kultursyn, dvs. at kulturer betragtes som noget, der udvikles og ændres konstant gennem menneskers forhandling og fortolkning. Kulturer opstår i mødet mellem mennesker, og kulturer er dermed ikke noget man har, men noget man gør. Da kulturelle fællesskaber ofte går på tværs af nationale grænser, er det ikke hensigtsmæssigt at tale om én fælles tysk kultur, der eksisterer derimod mange forskellige kulturer, der kan have visse fælles træk.

Kompetenceområdet kultur og samfund og kompetencemålet knyttet hertil rummer en progression, hvor eleverne i begyndelsen arbejder med at sammenligne deres eget hverdagsliv med tysksprogede børns liv for at konstatere såvel ligheder samt forskelle. Dermed udvides deres horisont og forståelse for andres livsvilkår, og det er muligt at arbejde med og udfordre stereotype opfattelser. Senere vil eleverne være i stand til at indgå i kulturmøder både mundtligt og skriftligt med tysktalende, hvor de anvender deres erhvervede viden, herunder når det gælder kulturer samt måden, der kommunikeres på. Da kommunikationen også foregår ved hjælp af digitale medier, åbnes der op for en ny og langt større verden, der er med til at udvikle nye forståelser både af sig selv og andre.

5 Udviklingen i indholdet i undervisningen

I det følgende kapitel beskrives de færdigheds- og vidensområder, som udgør det indhold, der leder frem mod kompetencemålet i hvert kompetenceområde.

5.1 Mundtlig kommunikation

Kompetencemålet for mundtlig kommunikation lyder:

Eleven kan kommunikere på tysk mundtligt i forståeligt og sammenhængende sprog.

Eleverne starter med at kommunikere på tysk gennem enkle sætninger og udtryk, hvor de i fx dialoger både fortæller om og lytter til andres fremstilling af emner relateret til deres eget liv og deres hverdag, fx 'Familie', 'Mein Alltag', 'Meine Freizeit' og 'Freunde'. I begyndelsen er sproget enkelt og forståeligt, og der er fokus på at få kommunikationen til at lykkes ved både at forstå andre og selv at gøre sig forståelig fx gennem anvendelse af chunks. Igennem forløbet bliver sproget gradvist mere sammenhængende, og kommunikationen placeres i stadigt flere forskellige kommunikative kontekster. Med tiden udvides emnerne til også at kunne være emner af mere generel art, fx 'Musik', 'das multikulturelle Berlin', 'Street-art', 'Zwei Mal Deutschland – die DDR und die Bundesrepublik', 'Abfall und Umwelt'.

Kompetenceområdet mundtlig kommunikation indeholder følgende fire færdigheds- og vidensområder:

- Lytning
- Samtale
- Præsentation
- Sprogligt fokus.

Lytning

Lyttefærdigheden er en væsentlig del af mundtlig kommunikation. Undervisningen kan tage sit udgangspunkt i elevernes forforståelse og baggrundsviden fra alle de andre sprog, de kender. Da dansk og tysk er sprog, der ligger tæt op ad hinanden, kan eleverne hurtigt lytte til og forstå tysk ved at gætte ord i en kendt kontekst. Anvendelse af gestik og mimik kan inddrages, da budskabet i en ytring dermed understreges.

Undervisningen kan tilrettelægges, så klasserumssproget er tysk i så stor udstrækning som overhovedet muligt, da lærerens input har stor betydning for elevernes sproglige udvikling, ligesom det har stor signalværdi for eleverne at opleve tysk som kommunikationssprog i undervisningen. Undervisningen kan tilrettelægges, så det betones, at det at lytte og forstå ikke er ensbetydende med at kunne oversætte ord for ord, det gælder om at forstå hovedindholdet. Efterhånden udvikler elevernes deres lyttefærdighed, så de kan lytte og forstå såvel hovedbudskaber som detaljer i forskellige kontekster om kendte emner.

Eleverne kan udvikle lyttefærdigheden gennem fx:

- Tysk som klasserumssprog
- Autentiske sange, gerne med bevægelse
- Autentiske videoer og film
- Små dialoger og interviews om hverdagsemner.

Samtale

Samtale er en dialog, der består af at lytte til og at tale tysk, og samtalefærdigheden udvikles ved netop at samtale. Igen kan ligheden mellem det danske og det tyske sprog understreges for at give eleverne mod på og lyst til at kommunikere på tysk om nære og kendte emner. Undervisningen kan tilrettelægges, så der skabes forskelligartede og meningsfulde kommunikationssituationer, bl.a. gennem sange, lege og spil, hvor eleverne kan bruge sproget aktivt i korte dialoger med fx spørgsmål og svar. Som en væsentlig støtte i produktionen af tysk kan der med fordel arbejdes med chunks, der imiteres, og som derfor straks kan anvendes i kommunikation. Undervisningen leder hen imod, at eleverne udvikler deres samtalefærdighed, så de efterhånden bliver i stand til at udveksle budskaber og deres holdninger om mange forskellige hverdagsemner i skiftende kontekster.

Eleverne kan udvikle samtalefærdigheden gennem fx:

- Tysk som klasserumssprog
- Aktiv brug af sproget i små dialoger, smalltalk situationer og interviews af forskellig slags
- Rollespil (fx indkøbssituationer) og dramatisering af forskellige tekster/situationer.

Præsentation

Præsentation er en monolog, dvs. envejskommunikation. Undervisningen kan tilrettelægges med udgangspunkt i elevens verden og dagligdag. Først i forløbet udarbejdes der med udgangspunkt i fx eleven selv, familie, hobby og madvaner enkle præsentationer, i et enkelt sprog. Chunks kan igen spille en hovedrolle, idet de sammen med transparente ord, arbejdet med semantiske felter og ordbogsopslag kan støtte og kvalificere præsentationen. Undervisningen leder hen imod, at eleverne bliver i stand til at præsentere mere komplekse hverdagsemner i længere præsentationer.

Eleverne kan træne præsentationer ved fx:

- Korte præsentationer individuelt eller i par om mange forskellige emner fra elevens hverdag
- At se og lytte til andres præsentationer og at give feedback
- Anvendelse af billeder/digitale programmer, der understøtter præsentationen
- Små videoer, som uploades og præsenteres.

Sprogligt fokus

I begynderundervisningen kan det dreje sig om at efterligne den tyske udtale og gøre sig forståelig i enkle sætninger. Her kan imitation af chunks spille en betydningsfuld rolle, idet de muliggør forståelig kommunikation, både når det gælder udtale samt produktion af simple sætninger. Generelt kan der trækkes på elevernes samlede sproglige ressourcer i arbejdet med at udvikle bevidsthed om det tyske sprogs struktur. Undervisningen leder hen imod, at eleverne gradvist udvikler deres indsigt i og forståelse for simpel sætningsopbygning på tysk og kan ved hjælp af bl.a. konjunktioner formulere sig klart, forståeligt og sammenhængende.

Eleverne kan arbejde med sprogligt fokus gennem fx:

- Aktiv brug af sproget gennem imitation af chunks og løbende nedslag på sproglige strukturer i udvalgte chunks
- Løbende nedslag på og arbejde med opmærksomhed på enkle sætningsstrukturer i en meningsfuld kontekst
- Anvendelse af ordbøger samt udvikling af ordforrådet.

5.2 Skriftlig kommunikation

Kompetencemålet for skriftlig kommunikation lyder:

Eleven kan kommunikere på tysk skriftligt i et forståeligt og sammenhængende sprog.

Kommunikation foregår i vid udstrækning via skriftsprog, så det at læse og skrive enkle ord og udtryk på tysk er en væsentlig del af begynderundervisningen. At lytte og at tale samt det at læse og at skrive tysk udgør tilsammen de fire færdigheder. Disse fire færdigheder kaldes den kommunikative kompetence. Færdighederne understøtter og påvirker hinanden i arbejdet med at udvikle elevernes kommunikative kompetence på tysk.

Ligesom det gælder for den mundtlige kommunikation gælder det også for den skriftsproglige udvikling, at der ikke er tale om en lineær og forudsigelig proces, men derimod om en meget individuel præget proces, hvad angår sproglig indsigt og tilegneshastighed. Det er derfor vigtigt at tage hensyn til den enkelte elevs udviklingstrin og forsøge at motivere eleverne alt afhængig af udviklingstrin og sproglig formåen.

Emnerne følger den samme udvikling som i mundtlig kommunikation.

Kompetenceområdet skriftlig kommunikation omfatter flg. færdigheds- og vidensområder, der interagerer med hinanden i et tæt samspil:

- Læsning
- Skrivning
- Tekster og medier
- Sprogligt fokus.

Læsning

Det at læse tekster og derigennem møde det tyske sprog på skrift er et vigtigt element for elevernes sproglige udvikling. Igennem det receptive møde med sproget på skrift kan eleven optage forskellige sproglige udtryk samt opdage adskillige sproglige strukturer. Der kan arbejdes med forskellige teksttyper i et enkelt sprog, hvor der løbende kan være nedslag på det tyske og danske sprogs store fællesmængde, hvad angår ordforråd. På denne baggrund kan eleverne lære at gætte ud fra konteksten samt være opmærksomme på transparente ord og udtryk i forhold til deres helt individuelle sproglige ressourcer. At læse og forstå en tekst er ikke ensbetydende med at kunne oversætte ord for ord, men at kunne forstå hovedindholdet i teksten, hvilket det er vigtigt at gøre eleverne opmærksomme på. Undervisningen leder hen imod, at eleverne udvikler læsefærdighed på tysk ved at arbejde med forskellige læsestrategier koblet til læseformålet. Det kan fx være skimming, skanning, nærlæsning eller global forståelse.

Eleverne kan udvikle læsefærdigheden ved fx:

- At læse mange forskellige og autentiske tekster om skiftende hverdagsemner i forskellige teksttyper
- At arbejde med gættestrategier i en kontekst fx ud fra elevernes ressourcer både hvad angår teksttyper og sprog
- At gennemføre forskellige aktiviteter med fokus på ordforråd, herunder transparente ord, semantiske felter og chunks.

Skrivning

Eleverne kan fra deres første møde med det tyske sprog motiveres til selv at formulere sig i et enkelt sprog på tysk, da det at producere sprog selv er en stor hjælp for den generelle sproglige udvikling. Her gælder det, at det danske og det tyske sprogs store fællesmængde udgør et vigtigt fundament, når det gælder om at skrive enkle sætninger, ligesom elevernes samlede sproglige ressource kan anvendes aktivt. Derudover kan eleverne arbejde med digitale opslagsteknologier og kende til forholdet mellem udtale og stavning. Undervisningen leder hen imod, at elevernes skriftsproglige færdighed udvikles gradvist i forløbet, så de kan formulere korte tekster om hverdagsemner i forskellige kommunikationskontekster.

Eleverne kan udvikle skrivefærdigheden gennem fx:

- At skrive korte, sammenhængende tekster i forskellige teksttyper fx sms eller mail
- At skrive korte tekster til et emne med udgangspunkt i chunks og billeder
- At tage udgangspunkt i deres forforståelse om tekster, genrer og sprog
- At anvende ordbøger samt grammatik- og stavekontrol.

Tekster og medier

Eleverne kan arbejde med informationssøgning på tysk ved at anvende digitale redskaber. De kan med lærerens hjælp arbejde med at afkode og forstå informationer i forskellige multimodale tekster med baggrund i deres viden om forskellige teksters og teksttypers måde at strukturere tekster på. Undervisningen leder hen imod, at eleverne bliver i stand til at anvende digitale redskaber og teksttyper, når de kommunikerer på tysk i forskellige situationer.

Eleverne kan udvikle deres kendskab til tekster og medier gennem fx:

- At anvende digitale redskaber til informationssøgning
- At anvende digitale medier til produktion af mundtligt og skriftligt tysk
- At arbejde med forskellige multimodale tekster fra forskellige medier.

Sprogligt fokus

Igennem skriftsproget kan man arbejde med og udvikle elevernes sproglige opmærksomhed. Sprog på skrift bliver fastholdt, og eleverne kan vende tilbage til at læse tekster på skrift, både tekster de selv har skrevet, og tekster de ikke selv har skrevet. Dette kan være en stor hjælp i arbejdet med at udvikle og have fokus på sprogets retstavning, tegnsætning og enkle sproglige strukturer samt ordforrådet. Undervisningen leder hen imod, at eleverne udvikler efterhånden deres indsigt i sætningsopbygningen på tysk og er i stand til at omsætte denne viden i egen produktion af tekster på tysk.

Eleverne kan udvikle deres sproglige fokus gennem fx:

- Løbende og systematisk nedslag på få udvalgte sproglige strukturer i egne eller andres tekster
- Aktiv brug af sproget i meningsfulde kommunikative kontekster på skrift
- Anvendelse af digitale redskaber, herunder ordbøger.

5.3 Kultur og samfund

Kompetencemålet for kultur og samfund lyder:

Eleverne kan sammenligne eksempler på tysksproget kultur og egen kultur og forstå og formidle forståelse for kultur.

Al kommunikation foregår i en kulturel kontekst. Kultur og samfund er dermed den overordnede ramme, som al kommunikation foregår i. Tyske og danske kulturer har en stor berøringsflade, og det giver derfor god mening at beskæftige sig med at sammenligne kulturerne og identificere ligheder og forskelle. På denne måde udvider elevernes deres horisont samtidig med, at de opnår en større bevidsthed om egne kulturer.

Kompetenceområdet kultur og samfund omfatter flg. færdigheds- og vidensområder, der interagerer med hinanden i et tæt samspil:

- Kulturforståelse
- Kulturmøder
- Tysk som adgang til verden.

Kulturforståelse

Eleverne arbejder med forskelligartede tekster, der omhandler levevilkår og kulturer i de tysksprogede lande, og denne nye viden sammenlignes med elevernes eget liv og egne kulturer. Tekster og emner bliver gradvist mere komplekse, og dermed kan eleverne udvide deres forståelse for andre kulturer.

Eleverne kan udvikle deres kulturforståelse ved fx:

- At se film, der omhandler kulturer og levevilkår
- At læse forskelligartede fagtekster, om fx familie, skole, kønsroller, mad, miljø og sammenligne med egne kulturer
- At læse skønlitterære tekster og sammenligne med egne kulturer og perspektiver.

Kulturmøder

Undervisningen tilrettelægges, så eleverne udvikler deres forståelse for forskellige kulturers måde at kommunikere på, så de på denne baggrund er i stand til at indgå i møder med andre mennesker og kommunikere med dem på tysk. Sprog og kulturer hører tæt sammen, de påvirker hinanden og indgår i et tæt samspil; sprog afspejler fx kulturers måde at tænke og leve på, hvilket eleverne bør udvikle en bevidsthed om. Undervisningen leder hen imod, at eleverne udvikler gradvist deres indsigt i, hvordan man kommunikerer hensigtsmæssigt på tysk om forskellige emner i skiftende kontekster.

Eleverne kan arbejde med kulturmøder ved fx:

- At kommunikere mundtligt og skriftligt med tysktalende fx via digitale redskaber
- At opleve andres kulturmøder i fx film og tekster og efterfølgende reflektere derover
- At diskutere fordomme og stereotype opfattelser af andre mennesker.

Tysk som adgang til verden

Tysk som adgang til verden kan indgå i tæt forbindelse med færdigheds- og vidensområdet tekster og medier. Der kan være fokus på at anvende digitale eller sociale medier som et redskab for kommunikation på tysk både lokalt og globalt, hvor der tages højde for kommunikationssituationens deltagere, emne og situation i forhold til, hvordan der kommunikeres. Komplexiteten i anvendelse af og indholdet i de digitale medier øges gradvist i forløbet.

Eleverne kan arbejde med tysk som adgang til verden gennem fx:

- Kommunikation såvel mundtligt som skriftligt med tysktalende, både personligt og digitalt i forskellige teksttyper om adskillige emner
- Arbejde med tekster, der omhandler historisk, kulturelle og sociale emner
- Anvendelse af digitale medier for at opnå indblik i aktuelle tysksprogede problemstillinger.

6 Tværgående emner og problemstillinger

Emner og indhold af kulturel, samfundsmæssig og international art kan ofte danne grundlag for et samarbejde med andre fag, som fx historie og geografi, billedkunst og musik, engelsk og dansk, men faget tysk vil også kunne indgå i et samarbejde med hele folkeskolens fagrække. Dette samarbejde vil fx kunne organiseres i form af projekt- eller emneuger, der griber ind over mange fagområder eller i form af temadage, hvor forskellige fag arbejder sammen om et tema, der bearbejdes ud fra forskellige perspektiver. Eksempel kunne være: 'Die Stadt Hamburg und ihre Menschen' eller 'Das Leben am Bodensee', der åbner op for historiske, kulturelle og sociale perspektiver.

Derudover ville sproglig tværfaglighed være en mulighed, hvor sprog fx sammenlignes og betragtes med metasproglige briller for fx at udlede ligheder og forskelle, der munder ud i en større sproglig forståelse. Dette gælder primært sprogene tysk og dansk i tysk-undervisningen, men det kan ofte give god mening at inddrage alle 'klassens sprog' og undersøge fx ordstilling og bøjningsformer i de forskellige sprog, eleverne kan. Et andet område, der er oplagt, kunne være at sammenligne ord og ordforrådet generelt på dansk og tysk. Opdagelsen af sprogenes tætte beslægtethed vil kunne motivere eleverne til at turde kaste sig ud i at kommunikere på tysk.

7 Tværgående emner

Alle fag skal have fokus på de tre tværgående temaer: sproglig udvikling, it og medier samt innovation og entreprenørskab. Sproglig udvikling indgår som en integreret del af sprogundervisningen og er derfor ikke beskrevet særskilt.

7.1 It og medier

It og medier er selvfølgele arbejds- og kommunikationsredskaber i tyskundervisningen i en digital og globaliseret verden. Gennem it og medier kan der åbnes op for mangfoldige kommunikationssituationer, og det er muligt at samarbejde med mennesker i hele verden om projekter og have personlig kontakt med andre, der behersker tysk eller er i gang med at lære sproget. Brugen af it og medier i tyskundervisningen kan åbne skolen for verden og lukke verden ind i skolen, men det kræver it-didaktiske overvejelser fra lærerside at anvende it på konstruktiv vis i tyskundervisningen.

I samarbejde med andre fag kan der i tysk arbejdes med at udvikle elevernes it- og mediekompetencer.

- Eleven som kritisk undersøger
- Eleven som analyserende modtager
- Eleven som ansvarlig deltager
- Eleven som målrettet og kreativ producent.

I tyskundervisningen, hvor kommunikation er det helt centrale, vil der være tale om såvel receptiv samt produktiv brug. Receptiv brug fx ift. informationssøgning koblet med en kritisk tilgang til kilder og deres troværdighed; produktiv brug fx i udarbejdelsen af digitale præsentationer, men også som redskab for kommunikation med tysksprogede i hele verden.

7.2 Innovation og entreprenørskab

Innovation og entreprenørskab indeholder fire dimensioner:

- Handlingsdimensionen
- Kreativitetsdimensionen
- Omverdensforståelsesdimensionen
- Personlig indstilling.

Disse fire dimensioner kan alle være til stede i tyskundervisningen.

Det er i sig selv en meget kreativ og innovativ proces at lære et nyt sprog. At danne hypoteser om og turde afprøve det nye sprog i kommunikation er en forudsætning for at udvikle sproget. Men da der netop er tale om et sprog, man er i gang med at lære og dermed ikke behersker, er det forbundet med usikkerhed at turde kaste sig ud i at anvende sproget i forskellige kommunikationssituationer. Intersproget, dvs. et mellemsprog mellem elevernes eksisterende sproglige ressourcer og målsproget er et sprog under konstant udvikling. Det vil sige, at det er et sprog, der af naturlige årsager netop ikke kan være korrekt. Det kræver mod at anvende et sprog, man ikke har 'styr på', og derfor er det vigtigt at skabe en klasserumskultur ud fra devisen om, at afvigelser er ganske naturlige, det kan ikke være anderledes, da man netop er i gang med at lære et nyt sprog.

Det vigtigste i en kommunikativ sprogundervisning er at være en aktiv sprogbruger, som indgår i et samarbejde med andre mennesker. At eksperimentere og lege med nye sproglige udtryk, at tænke i nye baner og andre kulturelle kontekster, at teste og afprøve og at revidere sit tyske sprog på baggrund af en given feedback; dette er om noget innovativt. Ved at være en aktiv del af en sådan innovativ proces, udvikles og modnes eleven som person.

Tysk (valgfag) - Læseplan

2019

2. udgave

Design: BGRAPHIC

Denne publikation kan ikke bestilles.
Der henvises til webudgaven.

Publikationen kan hentes på:

www.emu.dk

Børne- og Undervisningsministeriet
Styrelsen for Undervisning og Kvalitet
Frederiksholms Kanal 26
1220 København K

BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET

